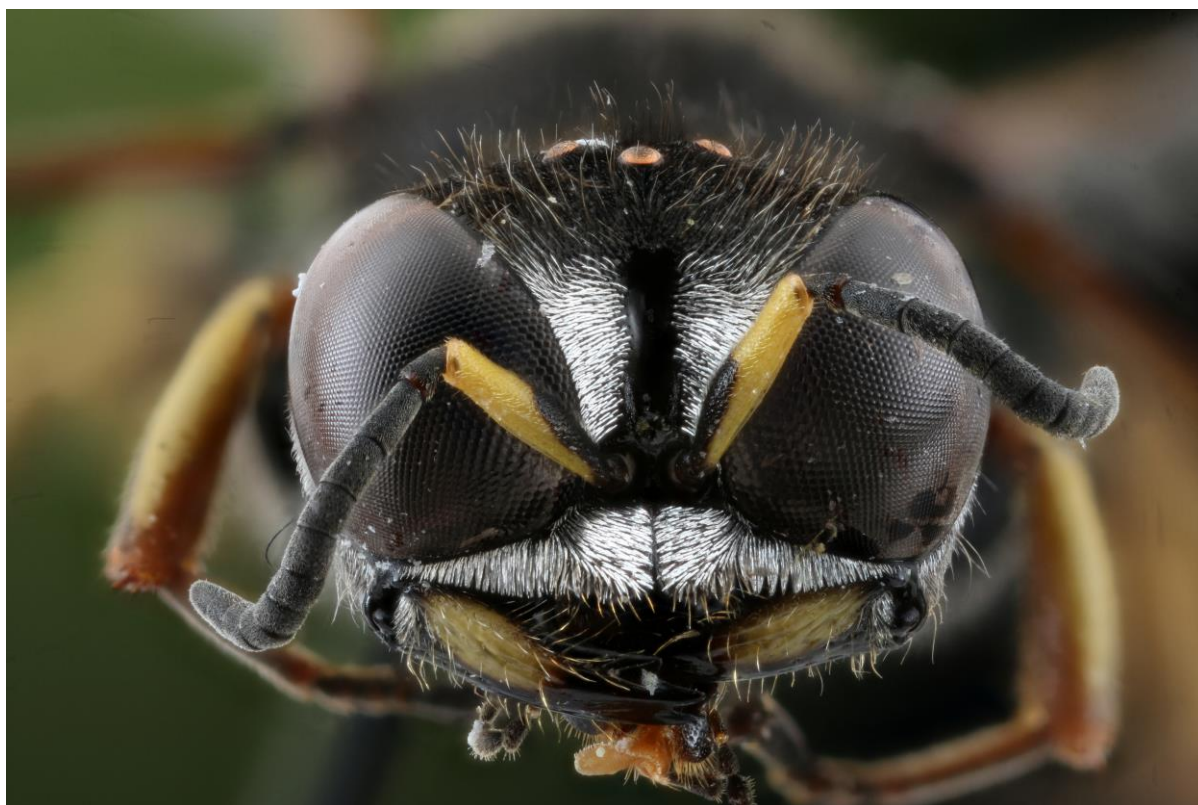

SABIMA kartleggingsnotat 4-2017

Kartlegging av insekter i Sokndal kommune 2017

Av Jarl S. Birkeland

Kongevedgraver (*Ectemnius cephalotes*) - Vatland, 17.06.2017, 2. funn i Rogaland.

Emneord:

Rogaland, Sokndal, arts mangfold, gammelskog, blomsterfluer, sommerfugler, rødliste

Innledning

Sokndal kommune ligger lengst sør i Rogaland. Undertegnede er oppvokst i kommunen, nærmere bestemt på gården Birkeland. Jeg er en aktiv amatørornitolog, og har siden 2013 også drevet lysfellefangst, for å kartlegge forekomst av nattaktive Lepidoptera i kommunen. Jeg har påvist flere rødlistet arter i løpet av disse årene. Blodtoppraktvikler (*Eupoecilia sanguisorbana*) og Firtannfjærmøll (*Capperia britanniodactylus*) i kategorien Sterkt truet (EN). *Coleophora sylvaticella*, Kjempesivmott (*Schoenobius gigantella*) i kategorien Sårbar (VU) og Brungult neslefly (*Abrostola triplasia*) i kategorien Nær truet (NT).

I årets(2017) kartlegging ble det påvist to rødliste arter, Sølvfotet måneflekkflue (*Eumerus flavitarsis*) (VU) og Grått lyngheifly (*Aporophyla lueneburgensis*)

Som kartleggingen viser har jeg i tillegg fattet interesse også for andre insektgrupper de siste årene.

Fylkesmannen i Rogaland gjennomførte i 2010 en naturtypekartlegging i Sokndal kommune (*Jordal og Johnsen 2011*). Denne rapporten viste flere lokaliteter i Sokndal kommune med høye verdier (A og B) ifht. Direktoratet for naturforvaltning sin kartleggingsmetodikk (DN håndbok 2007a og 2007b). Disse kartleggingene har hovedfokus på botanikk og er gjennomført på høsten (ultimo september). Etter å ha lest denne rapporten tenkte jeg at det må være interessant å gjennomføre en kartlegging av insektfaunaen, da jeg har god kjennskap til flere av lokalitetene i kartleggingen. Dette er en omfattende jobb, og jeg er ikke lengre bosatt i Sokndal. Det var derfor naturlig å ha en langsiktig plan for gjennomføringen, da kartleggingen bare kunne gjennomføres på fritiden. 2017-sesongen er dermed den første av 3 planlagte fangsts sesonger. Det planlegges fangst også i sesongen 2018 og 2019 for å kunne undersøke flere av de lokalitetene som er beskrevet i *Jordal og Johnsen 2011*.

Det vil være en fordel å kunne besøke lokalitetene flere ganger gjennom sesongen, da artene varierer i flygetid.

Det er totalt gjennom kartleggingen registrert 475 arter, flere er nye for kommunen (naturlig nok pga. manglende data). Alle sikre funn er rapportert i artsobservasjoner.no. Det er gjort totalt 1391 registreringer av insekter som følge av undersøkelsene. Noen er også nye for Rogaland fylke. Flere av de registrerte blomsterflue- og rovflueartene er arter som er avhengig av gammel skog med høyt innslag av gammel ved. Dette underbygger de vurderinger som er gjort av *Jordal og Johnsen 2011*. Dette gjelder særlig lokaliteten i Rekedal (nr 6 på kartet), som har en svært interessant fauna når det gjelder de fleste artsgrupper knyttet til gammel løvskog med høyt innslag av død ved.

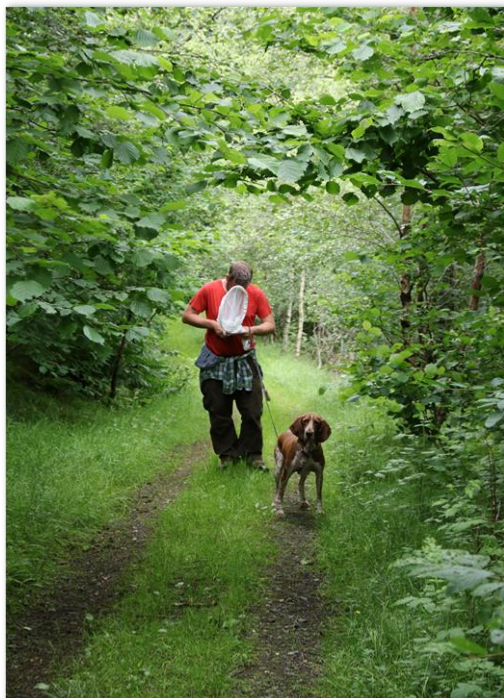
Jeg har fått verdifull hjelp fra Arjen Leendertse på bestemmelse av blomsterfluer (Syrphidae), samt hyggelig selskap på et par fangsturer. Kjell Mjøltnes har også vært velvillig med sin hjelp for bestemmelse av sommerfugler (Lepidoptera). Hans utmerkede selskap var som vanlig hyggelig under en fangstnatt med lysfeller.

Fangstene fra Malaisetelt og SLAM- feller er gjennomgått. Jeg har plukket ut de dyr som jeg har kompetanse på å bestemme selv. Dette arbeidet er ikke avsluttet og vil nok pågå en stund videre ut over høsten/vinteren. Alle sikre observasjoner registreres på AO.

Videre har jeg etter beste evne plukket ut stankelbein (Tipuloidea), som er sendt videre til Kjell Magne Olsen i Biofokus. Øvrig malaisemateriale er sendt til Frode Ødegaard i NINA for gjennomgang av Hymenoptera. Etter denne gjennomgangen vil malaisematerialet bli deponert hos NHM i Oslo.

Alle bilder er tatt av undertegnede, bortsett fra der det er angitt.

Takk til SABIMA for støtte. Takk til min kone Jannicke for tålmodighet og korrektur.

Undertegnede i aksjon. Foto: Jannicke Fjermestad og Arjen Leendertse.

Metoder

Jeg har brukt Malaisetelt og SLAM- feller som passive feller, hvor fangstflaskene har vært fylt med sprit og propylenglykol. Malaisefellene var fantastisk effektive. De produserte en mye større mengde dyr enn jeg hadde forestilt meg. SLAM- fellene fungerte stikk motsatt. De fungerte svært skuffende. Om dette skyldes feil fra min side, eller om det er en dårlig konstruksjon, er jeg usikker på. Jeg har prøvd å justere underveis, men uten positive resultat. Jeg vil derfor gjøre noen tester neste år før jeg monterer på permanente fangstlokasjoner.

Lysfellene som er brukt er bygd etter prinsippet for Robinsonfeller, disse har undertegnede laget selv. Robinsonfellene er utstyrt med 125 w kvikksølvdamppærer og fungerer greit, men det er nok noe "lekkasje" av micros, som det dog ikke er fra fabrikkbygde feller.

Videre har målrettet håving og fotografering vært brukt som metoder for å samle inn og dokumentere dyr.

Lepidoptera har kun blitt fotografert, men enkelte dyr er blitt samlet inn til Stavanger Museum (MUST). Tovinger (Diptera) og Årevinger (Hymenoptera) har blitt samlet inn og satt på nål for videre bestemmelse.

Malaisefelle på Birkeland. Denne har stått ute i perioden 04.06.17-01.10.2017.

Lokaliteter

Her gir jeg en kort beskrivelse av hver lokalitet, samt metoder og antall besøk/fangstdøgn.

Kart over Sokndal kommune, lokalitetene er nummerert.

1. Birkeland Koordinater Ø333508 N6471918 UTM32

Lokaliteten er et kulturlandskap. Flere småbruk omgitt av bjørkeskog og lynghei. Det er mye berg i dagen og fattig jordsmonn der det ikke er gjødslet. Kulturlandskapet er preget av å ha vært brukt som sauebeite i flere generasjoner.

Metoder; Malaisefelle, i perioden 04.06-01.10.
Lysfelle, 17 fangstnetter.
Håving og observasjoner, i perioden 01.05.-01.10.

2. Vatland *Koordinater Ø335407 N6470653 UTM32*

Lokaliteten ligger i kulturlandskap preget av sauebeite, noe innslag av eik i omkringliggende skoger. Her er det særlig veikanter som er undersøkt med tanke på blomsterfluer, bier og veps. Veikantene her er særlig riktblomstrende med flere typer skjermplanter, vendelrot, jonsokblom, storkenebb, blåmunke, vivendel etc.

Metoder; Håving og observasjoner, 5 fangstturer.

3. Stien *Koordinater Ø337073, N6469382 UTM32*

Lokaliteten er en sørvendt skogglenne ca. 50 meter fra fjæresteinene, og er svært bratt. Undersøkelsene her har begrenset seg til veikant der det finnes endel blomster i form av tiriltunge, skjermplanter og blåmunke.

Metoder; Håving og observasjoner, 2 fangstturer.

4. Nordnes *Koordinater Ø338248, N6469239 UTM32*

Lokaliteten er en riktblomstrende veikant med mye skjermplanter. Skogen i nærheten bærer preg av plantet granskog, relativt storstammet. Naturlig treslag i området er or, hegg, osp og eik.

Metoder; Håving og observasjoner, 2 fangstturer.

5. Røyrfedo *Koordinater Ø338263, N6469347 UTM32*

Lokaliteten grenser opp mot et jorde, som nå blir brukt som beite. Jordet er omgitt av løvskog med or, hegg, eik og bjørk som dominerende treslag. Lokaliteten ligger i nærheten av område 03, 04 og 05 beskrevet i *Jordal og Johnsen 2011*, klassifisert som klasse B (viktig).

Metoder; Lysfelle, 1 fangstnatt.

6. Rekedal *Koordinater Ø339875, N6471025 UTM32*

Lokaliteten er en rik, sørvestvendt edellauvskog, som består av ei bratt li. Mine undersøkelser har i stor grad begrenset seg til de nedre deler av lokaliteten, der det er delvis tilgrodde jorder, som nå brukes til storfebeite. Her finnes det svartorsumpskog og mye død ved som følge av omfattende beverarbeide langs elva. Det er en god forekomst av alm litt lenger opp i lia, men dette er ikke undersøkt i fangstsesongen. Lokaliteten er en del av område 11 og 12 beskrevet i *Jordal og Johnsen 2011*, disse er klassifisert som henholdsvis B og A, (viktig og svært viktig).

Metoder; SLAM-felle, i perioden 17.06-01.10.
Håving og observasjoner, 5 fangstturer.

SLAM- felle i Rekedal. Denne har stått ute i perioden 17.06.2017-01.10.2017.

*Svovelkjuke (*Laetiporus sulphureus*) i gammelskogen i Rekedal.*

7. Rekvei Koordinater Ø339965, N6470217 UTM32

Lokaliteten er en rik edlelauvskog, sørvestvendt, bratt li. Dominerende treslag er eik, alm, lind, hassel og hegg. Lokaliteten grenser opp mot område 13 beskrevet i *Jordal og Johnsen 2011*.

Metoder; Malaisefelle, i perioden 04.06-01.10.
 Håving og observasjoner, 3 fangstturer.
 Lysfelle, 11 fangstnetter.

Lysfelle på Rekvei.

8. Vallnesodden Koordinater Ø339989, N6467727 UTM32

Lokaliteten ligger på utsiden(sørøstsiden) av Rekefjord pukkverk, noe som gjør at omlandet er ødelagt og rasert. Ved sjøen ligger likevel en rik strandeng med svært rik blomsterflora, en uvanlig vegetasjonstype ifht regional flora. Dette skyldes nok at på grunn av pukkverksaktiviteten så har det ikke på mange år vært beitetrykk fra sau. På grunn av forfatterens manglende botanikk- kunnskaper så kan ikke artene beskrives videre utover kattehale, diverse skjemplanter, blåmunke, blåklokke, tiriltunge etc. Lokaliteten ble oppdaget tilfeldig ifht insekter i forbindelse med havsvalefangst. Denne lokaliteten skal undersøkes næyere i 2018!

Metoder; Lysfelle, 1 fangstnatt (kun delvis pga aggregatproblemer).

Vallnesodden, Kattehale (*Lythrum salicaria*) ses i forgrunnen.

9. Løgevig Koordinater Ø340029, N6468290 UTM32

Lokaliteten ligger på østsiden av Rekefjord pukkverk, og er sterk påvirket av pukkverksdriften da fjellmasser og sprengstein grenser opp mot lokaliteten. Lokaliteten var tidligere bebodd, og det er spor etter hustufter og frukthager. Lokaliteten har rik gras- og urtevegetasjon. De dominerende treslag er eik og hasselkratt. Lokaliteten ligger tett opp mot sjøen og har et mildt klima, det vokser blant annet et stort valnøttre som bærer frukt hvert år. Lokaliteten er omtalt i *Jordal og Johnsen 2011*, klassifisert som B (viktig).

Metoder; Håving og observasjoner, 3 fangstturer.

Stor gullhale (*Xylota sylvarum*) - Løgevig, 15.07.2017, 2. funn i Rogaland.

Fireflekket blomsterbukk (*Leptura quadrifasciata*) - Løgevig, 15.07.2017.

10. Kjelland Koordinater Ø341407, N6468489 UTM32

Lokaliteten er blomsterrik brakkmark i grense mellom en golfbane og et sauebeite. Vegetasjonen består av skjermplanter, mjørdurt, blodtopp, vendelrot, hassel og salix- kratt.

Metoder; Håving og observasjoner, 1 fangsttur.

11. Kleivan, Årstad Koordinater Ø342009, N6469516 UTM32

Lokaliteten er en frukthage med en liten, restaurert slåttemark. Lokaliteten er omkranset av fattig eikeskog, myr og hager, og er ellers preget av hageplanter.

Metoder; SLAM-felle, i perioden 17.06.-01.10.
Lysfelle, 13 fangstnetter.
Håving og observasjoner, 2 fangstturer.

Macrophya blanda i paring - Kleivan, Årstad 10.06.2017, 1. funn i Rogaland.

12. Leikvoll, Haneberg Koordinater Ø342622, N6469948 UTM32

Lokaliteten er i kanten av en hage, i overgang mot eikeskog med mye død ved. Skogen er brukt som sauebeite.

Metoder; Lysfelle, 4 fangstnetter.

Arter som nevnes spesielt

Arter som er nye for Rogaland iflg. artskart, eller som har få registreringer i artskart i Rogaland omtales her, se vedlegg for komplett artsliste.

Blomsterfluer (Syrphidae)

Brun pelsblomsterflue	<i>Criorhina asilica</i>	Fallén, 1816	Funn nr. 3 i Rogaland
Stripet barskogblomsterflue	<i>Eriozona erratica</i>	Linnaeus, 1758	Funn nr. 1 i Rogaland
Sølvfotet måneflekkflue	<i>Eumerus flavitarsis</i>	Zetterstedt, 1843	Funn nr. 1 i Rogaland
Ospebarkblomsterflue	<i>Hammerschmidtia ferruginea</i>	Fallén, 1817	Funn nr. 4 i Rogaland
Lang vedblomsterflue	<i>Xylota florum</i>	Fabricius, 1805	Funn nr. 1 i Rogaland
Ospevedblomsterflue	<i>Xylota meigeniana</i>	Stackelberg, 1964	Funn nr. 2 i Rogaland
Stor gullhale	<i>Xylota sylvarum</i>	Linnaeus, 1758	Funn nr. 2 i Rogaland
Barvedblomsterflue	<i>Xylota jakutorum</i>	Bagatshanova, 1980	Funn nr. 4 i Rogaland
Vepsetreblomsterflue	<i>Temnostoma vespiforme</i>	Linnaeus, 1758	Funn nr. 4 i Rogaland

Sølvfotet måneflekkflue (*Eumerus flavitarsis*) - Løgevig, 15.06.2107, 1. funn i Rogaland.

Rovfluer

Svartfotskogrovflue	<i>Neoitamus cyanurus</i>	Loew, 1849	Funn nr. 2 i Rogaland
Rødbeint engrovflue	<i>Dioctria rufipes</i>	De Geer, 1776	Funn nr. 1 i Rogaland
Svartfotrovflue	<i>Didysmachus picipes</i>	Meigen, 1820	Funn nr. 1 i Rogaland

Svartfotrovflue (Didysmachus picipes) - Rekedal, 22.07.2017, 1. funn i Rogaland.

Øvrige tovinger

<i>Cordilura albipes</i>	Fallén, 1819	Funn nr. 2 i Rogaland
<i>Sargus rufipes</i>	Wahlberg, 1814	Funn nr. 1 i Rogaland

Cordilura albipes i lysfelle - Kleivan, Årstad 03.06.2017, 2. funn i Rogaland.

Lepidoptera

Teleiodes luculella		Hübner, 1813	Funn nr. 2 i Rogaland
Borrepraktvikler	Aethes rubigana	Treitschke, 1830	Funn nr. 3 i Rogaland
Olivenbrun bladvikler	Choristoneura hebenstreitella	Müller, 1764	Funn nr. 4 i Rogaland
Burotstengelvikler	Epiblema foenella	Linnaeus, 1758	Funn nr. 4 i Rogaland
Lyngheimåler	Perconia strigillaria	Hübner, 1787	Funn nr. 1 i Rogaland
Ekorntannspinner	Stauropus fagi	Linnaeus, 1758	Funn nr. 1 i Rogaland
Torskemunnnfly	Calophasia lunula	Hufnagel, 1766	Funn nr. 3 i Rogaland
Skifernellikfly	Hadena caesia	Denis & Schiffermüller, 1775	Funn nr. 4 i Rogaland

Lyngheimåler (Perconia strigillaria) - Røyrfedo, 23.06.2017, 1. funn i Rogaland.

Ekorntannspinner (Stauropus fagi) - Birkeland, 23.06.2017, 1. funn i Rogaland.

Torskemunnnfly (Calophasia lunula) - Vallnesodden, 19.07.2017, 3. funn i Rogaland.

Hymenoptera

	Pamphilius gyllenhali	Dahlbom, 1835	Funn nr. 1 i Rogaland
	Macrophya blanda	Fabricius, 1775	Funn nr. 1 og 2 i Rogaland
Kongevedgraver	Ectemnius cephalotes	Olivier, 1792	Funn nr. 2 i Rogaland

Litteratur:

J. B. Jordal, J.I. Johnsen *Supplerende kartlegging av naturtyper i Rogaland i 2010*
A. Stubbs, M. Drake *British Soldierflies and their allies 2014*
B. Ehnström, M. Holmer *Nationalnyckeln Coleoptera: Cerambycidae*
H. Bartsch mfl. *Nationalnyckeln bind 1 & 2 Syrphidae 2009*
S. Falk, R. Levington *Bees of Great Britain and Ireland 2015*
P. Yeo, S. Corbet *Solitary Wasps 1995*
R. B. Benson *Hymenoptera, Symphyta Section a RES Handbooks Vol. VI 1951*
L. Aarvik, L. O. Hansen, V. Kononenko *Norges sommerfugler 2009*
P. Waring, M. Townsend, R. Lewington *Moths of Great Britain and Ireland 2009*
P. Sterling, M. Parsons, R. Lewington *Micromoths of Great Britain and Ireland 2012*

Internettressurser:

Artsdatabanken: *Arter på nett.*